

Iwona Rajkowska

Kielecka sztuka po 1945 w zbiorach Muzeum Narodowego w Kielcach : malarstwo i rzeźba

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 22, 90-97

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IWONA RAJKOWSKA

KIELECKA SZTUKA PO 1945 W ZBIORACH MUZEUM NARODOWEGO W KIELCACH MALARSTWO I RZEZBA

Powojenna współpraca Muzeum Świętokrzyskiego (Narodowego od 1975) w Kielcach z plastycznym środowiskiem kielecko-radomskim (dawne województwo kieleckie) rozpoczęła się formalnie w 1947 r., kiedy to Rada Nadzorcza Muzeum Świętokrzyskiego zagwarantowała ZPAP (Oddział Kielecki od 1945, Okręg od 1962) jedną dużą salę na urządzenie wystaw kieleckich plastyków (współdział w finansowaniu remontu i przygotowaniu ekspozycji)¹, a muzeum dokonało pierwszych zakupów prac artystów współczesnych za pośrednictwem Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w czasie trwania *Wystawy pejzażu* (25 VIII-30 IX) i w ramach Świętokrzyskich Dni Kultury (podobnie było przy okazji drugiej edycji tej imprezy w 1958)². Należy zaznaczyć, że tuż po wojnie do plastycznego środowiska kieleckiego należeli także artyści, którzy w latach 1939-1945 zostali przymusowo przesiedleni tutaj z innych ośrodków i regionów Polski (Warszawa, Lwów, Wilno, ziemie zachodnie)³, część z nich w następnych latach opuściła Świętokrzyskie, ale ich pobyt znalazł odzwierciedlenie w muzealnych zakupach.

Na skromny poziom regionalnych zakupów współczesnych od początku mogło mieć wpływ małe zainteresowanie tego typu sztuką wśród samych kielczan, mimo istniejącego od 1945 Liceum Plastycznego (obecny Zespół Państwowych Szkół Plastycznych im. Józefa Szermentowskiego) i od 1965 prężnego BWA, co niestety nie było niczym nowym w stosunku do przedwojennej relacji artyści współcześni – publiczność⁴. Niewiele w tym kierunku zrobiły partyjne władze,

¹ A. Jachimczyk, *Życie kulturalne Kielc 1945-1975*, Kielce, 2002, s. 57. Zob.: J. Golka, *O kieleckim środowisku plastycznym*, *Zeszyty Kieleckie*, Łódź, 1971, s. 68, A. Zych, *Kieleckie wystawy sztuki*, *Studia Kieleckie* 1981, nr 2/30, s. 75

² Zob.: *Księga inwentarzowa Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach*, wpisy od 1948 roku

³ A. Jachimczyk, *Ibidem*, s. 56

⁴ „Mniej życzliwie, a właściwie zgoła obojętnie traktowani byli natomiast miejscowi twórcy, którzy powoli i z wysiłkiem kształtowali własne środowisko plastyczne. [...] kiedy we wrześniu 1931 r. studenci-kielczanie zorganizowali w mieście wystawę swych prac, mimo jej dobrego poziomu na kilkaset zaproszeń wystanych do zna-

mimo wielokrotnie składanych deklaracji i uchwał: (...) spowodowanie w porozumieniu z organizacjami masowymi i zakładami pracy wyposażenia świetlic, domów kultury, szkół, instytucji i zakładów pracy w dzieła plastyków⁵. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej podjęło wprawdzie w 1966 r. uchwałę o dorocznych nagrodach dla twórców nauki, sztuki, literatury, zorganizowano kilka artystycznych plenerów sponsorowanych przez kieleckie zakłady pracy, ale o wiele więcej w tym zakresie uczyniła kielecka prasa: „Ziemia Kielecka”, „Przemiany”, „Ikar”.

W budowaniu odpowiedniej renomy kieleckiemu środowisku nie pomogły na pewno stale zarzuty, formułowane zresztą w różnych kręgach, o mało twórczym prowincjonalizmie, który to epitet ludowym władzom w szczególności sposób się spodobał: *Około 20 plastyków to ludzie tzw. starej daty, hołdujący tzw. cyganerii artystycznej. Twórczość swą opierają na własnych konserwatywnych poglądach. (...) Trzeba powiedzieć, że jest to bardzo prowincjonalne środowisko. Są to ludzie o poglądach liberalno-drobnomieszczańskich i co gorsza ci młodzi ludzie, którzy przyszli w ich szereg, wsiaeking w ten grunt liberalizmu*⁶. Muzeum, przynajmniej wybiórczo, w latach 1940-1970, starało się sekundować temu środowisku, eksponując cyklicznie jego dorobek (wspólnie z powstałym w 1956 Towarzystwem Przyjaciół Sztuk Pięknych), także w szeroko rozumianym Świętokrzyskiem. Przy organizowaniu stricte muzealnych wystaw korzystano (choć w dużo mniejszym stopniu tak jest do dziś) z pomocy plastyków kieleckich występujących w roli autorów opraw plastycznych lub plakatów – najczęściej byli to Krzysztof Jackowski, Zbigniew Kurkowski i obecnie Waldemar Oleszczak.

Kolekcję muzealną współczesnych Kieleccjan trudno nazwać dużą czy reprezentatywną, obrazuje ona raczej gust ministerialnych, wojewódzkich i muzealnych decydentów, zarządzających instytucjami kultury, których wybór opierał się w mniejszym stopniu na artystycznej czy historycznej wartości, wykluczając jakąkolwiek zborną strategię w tej materii, co stało się dla przykładu udziałem naszego najbliższego, w zakresie zbiorów współczesnych, sąsiada – Muzeum Regionalnego w Radomiu. Obok ogromnej, liczącej kilkaset prac, spuścizny Ryszarda Praussa (dar wdowy po artyście, Anny Narzyskiej-Prauss, 1966), kilkunastoma pracami reprezentowani są w niej Krzysztof Jackowski i Zbigniew Kurkowski, następnymi w kolejności są: Jadwiga Trzcńska, Stefan Zechowski (dar i zakup od wdowy po artyście, Marianny Zechowskiej), Henryk Czarnecki (dar kilkudziesięciu prac córki malarza, Wandy Czarneckiej), Adam Wolski, Stefan Maj i Andrzej Oleś, prace pozostałych ograniczają się do ilości od 1 do 4.

Posiadamy tylko jeden obraz Mariana Czapli i ani jednego Rafała Olbińskiego, mimo że i jednemu i drugiemu urządziliśmy duże autorskie wystawy. Oba przypadki tym bardziej podkreślają zaistniałą (z kilkoma wyjątkami) regułę w relacjach muzeum – żyjący kieleccy artyści, że muzeum swoich prac się nie darowuje a sprzedaje; tak było w przypadku Krzysztofa Jackowskiego i Zbigniewa

nich ogólnie na gruncie kieleckim osób przybyło zaledwie pięć, a na otwarciu wystawy obrazów w kwietniu 1932 r. nie przyszedł nikt! Nie pomagały apele, kpiny (kieleccy pono chętniej niż na wystawy chadzali do cyrku), przemawianie do uczuć patriotycznych”, w: M. Pawlina-Meducka, Życie kulturalne Kielc 1918-1939, Warszawa-Kraków, 1983, s. 127, a także ss. 188, 201

⁵ A. Jachimczyk, *Ibidem*, s. 124

⁶ *Ibidem*, s. 265

Kurkowskiego. Inaczej jest w przypadku artystów ogólnopolskich czy znanych emigracyjnych – to oni, poza spadkobiercami, są najczęstszymi darczyńcami. A przecież gest twórcy w postaci daru jest o tyle znaczący dla każdego muzeum, że pieniądze na zakupy było zawsze mało w muzealnej kiesie, a od początku lat 1990 nie było ich wcale. Tylko poprzez świadomy, merytoryczny wybór można prowadzić racjonalną politykę wzbogacania współczesnych, w tym właśnie regionalnych, zbiorów.

Dawniej niewielką pulę środków na ten cel przeznaczało Ministerstwo Kultury i Sztuki czy, rzadziej, władze wojewódzkie, wliczając w to arbitralne przekazy zakupionych przez nie prac. Kieleccy artyści nie mieli zwyczaju zapraszania do swoich pracowni ekipy muzealnej w celu złożenia jakichkolwiek propozycji, samo muzeum wobec finansowego spętania takich propozycji złożyć też nie mogło. Wielce subiektywna, opublikowana ocena artystycznych dokonań *Przedwiośnia 1* i 2⁷, eksponowanych w muzeum, w konsekwencji, pod koniec lat 1970., spowodowała zerwanie długiej tradycji współpracy muzealników z żyjącymi artystami, (pomimo, że po tych dwóch przeglądach regionalnej plastyki kilka pokazowanych prac trafiło do muzealnej kolekcji) ale nie może ona w żadnej mierze stanowić o statutowej polityce kieleckiego muzeum w odniesieniu do powstającej regionalnej twórczości. Tej ostatniej nie charakteryzuje przecież tylko historyczna wartość przynależna każdemu wytworowi kultury materialnej danej społeczności, ale również nierzadko artystyczne dokonanie rozważane w kategoriach jak najbardziej obiektywnych⁸. Powodem muzealnej prezentacji *Przedwiośni* była konieczność konfrontacji bieżącej twórczości artystów plastyków – jak pisano w inauguracyjnym druku w 1976⁹. Miano nadzieję, że salony te, tak je nazwano, przyczynią się do bliższego i aktywnego zainteresowania odbiorców

⁷ „Liczbowo 3 *Przedwiośnie* należało do największych, czego niestety nie można stwierdzić, gdy się analizuje poziom artystyczny wystawionych prac. Z małymi wyjątkami nadal obserwować można było pozycje mało ambitne i odkrywcze. Nadal dominowały propozycje dobrze znane z lat poprzednich, tyle że może jeszcze mniej pogłębione. Przygotowując 1 *Przedwiośnie*, organizatorzy z ramienia muzeum wyrażali nadzieję, że udostępnienie dla tego rodzaju pokazu sal muzealnych wpłynie mobilizująco na poszczególnych twórców, a tym samym przyczyni się do ożywienia środowiska plastycznego. Tak się niestety nie stało i wątpić należy, czy wysuwana przed 3 *Przedwiośnią* propozycja poszerzenia wystawy do ram ogólnopolskiej konfrontacji plastycznej potrafiłaby przyczynić się do aktywizacji środowiska plastycznego, czego dowodzi chociażby fakt, że odbywające się w sąsiednim Radomiu ogólnopolskie salony niczego takiego nie dokonały u artystów tamtejszego oddziału. W związku z tym Muzeum Narodowe zamierza się wycofać z grona organizatorów imprezy”, w: „Rocznik Muzeum Narodowego” T. 12, Kraków, 1982, s. 382

⁸ Smutnym przypisem do powyższego jest wieloletnia gehenna kieleckich plastyków w celu zdobycia odpowiedniego lokalu wystawienniczego, a z trudem wywalczony obecny, Biura Wystaw Artystycznych nie w pełni satysfakcjonuje: „... z prawdziwego zdarzenia kameralna Galeria (...) Galeria przy ul. Leśnej nie posiada dodatkowego zaplecza niezbędnego do statutowej działalności BWA”, M. Rumin, Galerie sztuki współczesnej w Kielcach, w: Galeria „Ziemia”, Kielce, 1981, s. 10.

⁹ *Przedwiośnie 1*. Wystawa plastyki okręgu kieleckiego ZPAP luty-marzec 1976 (Katalog), Muzeum Narodowe w Kielcach, 1976

współczesną sztuką Kielecczynny, że staną się powodem wielu publicznych dyskusji, podstawowym kryterium selekcyjnym miał być *ich dobry poziom artystyczny*¹⁰, a szczególnie wysoki miał gwarantować zakup do kieleckiego muzeum. Zawsze i wszędzie taki zakup do uznanej instytucji jest, i z założenia ma być, nobilitacją twórcy z oczywistych względów, często także impulsem do szczególnych starań, aby do takiej nobilitacji doszło. Niestety, w Kielcach ten zwyczaj nie rozkwitł lub raczej nie pozwolono mu na to, stąd niechlubne braki w muzealnych kolekcjach, należałoby wymienić nawet kilkadziesiąt nazwisk.

P.S. Muzeum Narodowe w Kielcach w 2005 zaprezentowało na wystawie swoje Kielecjana powstałe po 1945 i powyższe luki byłyby widoczne, gdyby nie bardziej w tym względzie, reprezentatywne dla regionu zbiory kieleckiego BWA. Przygotowywaliśmy się do niej bardzo starannie, chcąc pokazać w jak najlepszym stanie i świetle choćby to, co posiadamy, dość przypadkowo co prawda, ale kolekcja ta może stać się dobrym zaczynem o wiele lepszego muzealnego wypieku¹¹.

WYSTAWY I POKAZY SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W MUZEUM NARODOWYM W KIELCACH

- 1945 – *Malarstwo, rzeźba i grafika* (razem z kieleckim ZZPAP), dwie wystawy
 1945/1946 – *Ruiny Warszawy* (razem z kieleckim ZZPAP)
 1945-1961 – Coroczne pokazy prac plastyków kieleckich i krakowskich organizowane przez Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Kielcach, prac uczniów kieleckiego Liceum Plastycznego, członków Związku Fotografików Polskich, plastyków amatorów
 1946, 1947 – wystawy gwiazdkowe ZPAP
 1946 – *Polska 1939-1945* – wystawa środowiska kielecko-radomskiego w Sali Rycerskiej Zamku Kieleckiego (w 1946 pokazana we Wrocławiu)
 1947 IV Wystawa ZPAP
 1947 *Wystawa pejzażu* w ramach Świętokrzyskich Dni Kultury

¹⁰ Ibidem.

¹¹ W zbiorach Działu Malarstwa i Rzeźby MNKi znajduje się obecnie 129 prac 46 autorów, w tym 13 darów, 8 darów od autora, 67 zakupów od autorów oraz spuścizna Ryszarda i Stanisława Praussów (545 prac). Reprezentowani są: Wincentego Bednarskiego, Jana Błyskosza, Andrzeja Chudeckiego, Mariana Czapłę, Henryka Czarneckiego, Stefana Dulnego, Kazimierza Grodziskiego, Tadeusza Hajnrycha, Krzysztofa Jackowskiego, Irenę Janowską-Grodzińską, Piotra Jarża, Zygmunta Kaczora, Halinę Krysińską-Kowalską, Adama Królikowskiego, Jana Kuracińskiego, Zbigniewa Kurkowskiego, Stefana Maja, Jacka Małeckiego, Krzysztofa Mańczyńskiego, Henryka Mądrowskiego, Andrzeja Minajewa, Zbigniewa Moralskiego, Helenę Naksianowicz, Andrzeja Olesia, Waldemara Oleszczaka, Henryka Papierniaka, Ryszarda i Stanisława Praussów, Jadwigę Przybytkowską, Zofię Puszczynską, Danutę Sobczak-Michałowską, Alicję Świątkowską, Jadwigę Trzcinińską, Marię Tylko, Adolfa Wajncetela-Wańskiego, Jana Walaskę, Alinę Walczak-Jasiewicz, Czesława Waszko, Marka Wawro, Wandę Wereszczyńską, Janusza Wildena, Jana Winczakiewicz-Vinci, Adama Wolskiego, Zofię Wolską, Leszka Woźnickiego, Alojżę Zacharską, Stefana Żechowskiego.

- 1948 – Wystawa jubileuszowa z okazji 35-lecia pracy artystycznej Andrzeja Oleścia
- 1949 – Salon Wiosenny, Wystawa Jesienna
- 1950 – Wystawa Obrazów i Rysunków Delegatury ZZ PAP w Kielcach
- 1953 – wystawa prac Nikifora
- 1955 – wystawa prac członków Koła Przyjaciół Muzeum – wojewódzka wystawa plastyki (Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, CBWA Kraków, sala Muzeum Świętokrzyskiego)
- 1955 – Nasz region i jego twórcy
- 1956 – wystawa pośmiertna prac Ryszarda Praussa
- 1957 – wystawa Zygmunta Kaczora
- 1957-1960 – wystawy Grupy „W-57”
- 1958 – wystawa Kazimierza Grodziskiego
- 1959 – wystawa obrazów Zofii Puszczyńskiej i Stanisława Wałacha
- 1961 – wystawa Zofii Wolskiej
- 1962 – wystawa z okazji Roku Ziemi Kieleckiej (Wydział Kultury WRN, TPSP, CBWA)
- 1963 – *XX-lecie PPR w plastyce*
- 1964 – *Kielecczyzna w XX-lecie PRL*
- 1966 – *Rzeźba ludowa województwa kieleckiego*
- 1967 – *W 25-lecie PPR*, oprac. plastyczne Krzysztof Jackowski i Andrzej Grabiwoda
- wystawy objazdowe:
- *Akwarele Karola Chudeckiego*
 - *Grafika Jadwigi Trzczyńskiej*
 - *Monotypie Bolesława Cetnera*
 - *Zabytki architektury w obrazach Ryszarda Praussa*
- 1968 – z okazji 60-lecia muzeum otwarto trzy wystawy stałe (opr. plast.: Jan Golka, Krzysztof Jackowski i Andrzej Grabiwoda)
- *Tradycje historyczne i rewolucyjne PZPR* (opr. plast. Jan Golka, Krzysztof Jackowski i Andrzej Grabiwoda)
- wystawy objazdowe:
- *Monotypie Bolesława Cetnera*
 - *Obrazy Krzysztofa Jackowskiego*
 - *Zabytki architektury w obrazach Ryszarda Praussa*
- 1969 – wystawa objazdowa: *Obrazy Jadwigi Jackowskiej* (razem z TPSP)
- 1970 – *Lenin w plastyce* (proj. plakatu Zbigniew Kurkowski)
- wystawy objazdowe:
- *Malarstwo Ryszarda Praussa*
 - *Wystawa exlibrisów Jerzego Butwiłły i Czesława Erbera*
- 1972 – *Ziemia Kielecka*
- 1972 – *XXV lat plastyki kieleckiej. Malarstwo. Rysunek. Grafika. Rzeźba* (z BWA i ZPAP)
- 1973 – wystawa malarstwa i scenografii Heleny Naksianowicz (z BWA, inauguracja wystaw monograficznych środowiska kieleckiego)
- 1974 – *Polski plakat artystyczny w 30-leciu Polski Ludowej*. W zamierzeniu od 1975 w cyklu dwuletnim
- 1975 – *XXX lat muzealnictwa kieleckiego w Polsce Ludowej* (opr. plast. Krzysztof Jackowski, proj. plakatu Zbigniew Kurkowski)

- 1976 – *Przedwiośnie 1. Wystawa plastyki Okręgu Kieleckiego ZPAP* (z Oddziałem Radomskim i BWA)
- 1977 – *Przedwiośnie 2. Wystawa plastyki Okręgu Kieleckiego ZPAP* (z Oddziałem Radomskim i BWA)
- 1977 – *Marcin Niziurski. Malarstwo. Rysunek*
- 1978 – *Przedwiośnie 3. Wystawa plastyki Okręgu Kieleckiego ZPAP* (z Oddziałem Radomskim i BWA)
- Aukcja dzieł sztuki współczesnej środowisk artystycznych: Warszawy, Krakowa, Poznania, Katowic i Kielc (z Naczelną Redakcją Publicystyki Kulturalnej TVP i Liceum Sztuk Plastycznych w Kielcach)
- 1979 – *Malarstwo Polski Ludowej – tendencje i kierunki*
- 1984-1988, 1991 – *Galeria Malarstwa Polskiego. Współczesne malarstwo polskie*
- 1985 – wystawa objazdowa: *Polska grafika współczesna*
- 1986 – wystawa objazdowa: *Najnowsze prace Krzysztofa Jackowskiego*
- 1988 – *Bożenna Biskupska. Malarstwo. Rzeźba*
- 1989 – *Malarstwo Zbigniewa Kurkowskiego*
- 1989/1990 – *Młoda sztuka z Karl-Marx-Stadt*
- 1990/1991 – *Przemijanie*
- 1994 – *Ryszard i Stanisław Praussowie* (Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w Kielcach wraz z BWA)
- 1997 – *Stefan Zechowski*
- 1998/1999 – *Współczesne malarstwo polskie ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*
- 2000 – *Rafał Olbiński*
- 2001 – *Henryk Czarnecki (1889-1972)*
Józef Czapski (pokaz 18 depozytów)
- 2002 – *Marian Czapla. W 30-lecie pracy twórczej*
- 2003 – *Karol Hiller. Nowe widzenie* (przygotowana przez Muzeum Sztuki w Łodzi)
- 2004 – *Wojciech Siudmak. Fantastyczne światy* (przygotowana przez Fundację Siudmak Arkana XXI)
- 2004 – *Bolesław Cetner. Budzą nas kolory*. Wystawa jubileuszowa
- 2004 – *Adam Wolski. Obecność w sztuce*. Wystawa jubileuszowa
- 2004 – *Samuel Tepler (1918-1998). Malarstwo, rysunek, grafika z kolekcji Davida Malka*

BIBLIOGRAFIA

- XXV lat plastyki kieleckiej. Malarstwo, rysunek, grafika, rzeźba*, Kielce 1972
- Golka J., *O kieleckim środowisku plastycznym*, w: *Zeszyty Kieleckie*, Łódź 1971, s. 62-71
- Górska A., *Oczekiwania i postawy wobec placówki muzealnej w niektórych kręgach środowiska kieleckiego*, w: „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” 1964, T. 7, Kraków 1971, s. 313-334
- Gisges J. M., *Życie kulturalne Kielc po wojnie*, w: *Pamiętnik Kielecki 1947*, s. 299-307
- Historia Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach 1945-1961*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” 1964, T. 2
- Indeks artystów plastyków absolwentów i pedagogów wyższych uczelni plastycznych oraz członków ZPAP działających w latach 1939-1996*, Wrocław 1997
- Jachimczyk A., *Życie kulturalne Kielc 1945-1975*, Kielce 2002
- Jerzmanowski J., *W starych Kielcach*, Kraków 1975

- Kuczyński J., *XXX lat muzealnictwa kieleckiego w Polsce Ludowej*, „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” 1975, T. 9, 9-37
- Pawlina-Meducka M., *Życie kulturalne Kielc 1918-1939*, Warszawa-Kraków 1983
- Pazdur J., *Dzieje Kielc 1864-1939*, Wrocław 1971
- P. I. L. [ks. Jacek Pycia], *Nad Silnicą*, Kielce 1938
- Przedwiośnie 1. Wystawa plastyki okręgu kieleckiego ZPAP* (katalog), Kielce 1976
- „Rocznik Muzeum Narodowego” 1977-2000, T. 10-20
- „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego” 1963-1975, T. 1-9
- Rumin M., *Galerie sztuki współczesnej w Kielcach*, w: Galeria „Ziemia”, Kielce 1981, s. 9-10
- Stefański Z., *Od szkoły Henryka Czarneckiego do szkoły Tadeusza Maja, czyli 50 lat kieleckiego „Plastyka”* (niepublikowana praca magisterska) WSP Kielce 1997
- 60 lat plastyki kieleckiej* (katalog wystawy), Kielce 1981
- Wystawa artystów plastyków województwa kieleckiego*. 1962
- Wystawa okręgowa 2002*, Kielce 2002
- Zieliński J., *Kielce w Polsce Ludowej*, Warszawa 1978
- Zych A., *Kieleckie galerie*, „Sztuka” 1980, nr 5, s. 58-60
- Zych A., *Kieleckie środowisko plastyków*, „Sztuka” 1978 nr 1
- Zych A., *Kieleckie wystawy sztuki*, „Studia Kieleckie” 1981, nr 2
- Zych A., *Kielecko-radomskie środowisko plastyczne 1945-1975*, „Zeszyty Kieleckie”, Łódź 1980
- Zych A., *Plastycy Kieleccy 1945-1985. Informator*, „Raptularz Kielecki” 1986, nr 3
- Zych A., *Plastyka kielecka w latach 1945-1975*, „Przemiany” 1978, nr 1
- Zych A., *Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Kielcach*, w: *Polskie życie artystyczne w latach 1945-1960*, Wrocław 1992, s. 274-276
- Zych A., *35 lat plastyki kielecko-radomskiej*, „Rocznik Świętokrzyski” 1980, T. 8, s. 245-261
- Zych A., *Wincenty Bednarski (Ocalić od zapomnienia)*, „Przemiany” 1978, nr 10, s. 22

Iwona Rajkowska

ART OF KIELCE AFTER 1945 IN COLLECTION OF THE NATIONAL MUSEUM
IN KIELCE

Post-war cooperation of contemporary Świętokrzyskie Museum in Kielce (the name was changed to the National Museum in 1975) with the artistic circle of Kielce and Radom (the territory of the former Kielce Province) started actually in 1947, when the museum granted one of big rooms to the ZPAP (the Polish Artists Association) for organizing exhibitions, and bought some their works of art. Just after the World War II the artistic circle of Kielce was also represented by artists who had been displaced there from other regions of Poland (Warsaw, Lwów, Wilno, the Regained Territories). Some of them left the region afterwards, but their stay there had a significant influence on the composition of museum collections. The low standard of purchasing power of the contemporary works was caused by a low interest of Kielce community in the kind of art. Unfortunately, it was nothing new comparing the state to the pre-war situation in relation between the then artists and the public. The authorities of those days did very little to change the tendency, though they declared themselves many times to go that way. More than that was done about it by the press of Kielce: *Przemiany*, *Ziemia Kielecka* and *Ikar*. There were also constant objections, formulated by different environments, reproaching the art circle of Kielce for uncreative provincialism, and this for sure did not help the local art environment. Mainly in the years from 1940 to 1970, the museum and the Society of Friends of the Fine Arts (TPSP) tried to back the local art circle up by exposing their output in the region. Very often exhibitions were organized with a great help of Krzysztof Jackowski and Zbigniew Krukowski, and presently of Waldemar Oleszczak. They were the authors of art setting and posters. It is difficult to say if a museum collection is big or representative, it rather seems to be a mark of taste of central, regional or museum authorities administrating the culture institutions. Their choice was not generally based on artistic or historical values and was not compact in the structure. Apart from the output of Ryszard Prauss (counting several hundred works of art, a gift from the author's wife, Anna Narzymska-Prauss, in 1966) there are from ten to twenty works by Krzysztof Jackowski and Zbigniew Krukowski, then works by Jadwiga Trzcińska, Stefan Żechowski (purchased and presented by the widow of the author, Marianna Żechowska), next works by Henryk Czarnecki (some dozen pieces, magnificent gift of the author's daughter, Wanda Czarnecka), works by Adam Wolski, Stefan Maj and Andrzej Oleś. The other outputs are limited to the quantity from 1 to 4 works. From the beginning of the 1990th the museum has not possessed any funds for purchasing new works of art. In general, artists from Kielce do not make gifts of their works to the museum, but sell them. That is why there is so significant lack of exhibits, at least dozens of artists should be mentioned here. In 2005 the museum is going to show regional collections at a monographic exhibition which would include all works originated since 1945. The lacks will be evident, but we would like to appeal to the more representative collections of the BWA in Kielce what would let the exhibition be not a kind of troublesome ersatz but a good piece of contribution of the artistic circle of Kielce and Radom into history of Polish art.